

РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 378.147.091.33-027.22:[37.091.12.011.3-051:796]

Тетяна Бугаєнко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0003-3745-0593

Михайло Лянной

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-7128-072X

DOI 10.24139/2312-5993/2019.03/003-014

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

У даній статті розглядається проблема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Увага акцентується на сучасному стані формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти безпосередньо у процесі педагогічної практики. Розкрито можливості педагогічної практики як складової професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у формуванні індивідуального стилю професійної діяльності. Доведено важливість наскрізної організації системи фахових практик у професійному становленні майбутніх учителів фізичної культури як творчих фахівців у галузі фізичної культури і спорту.

Ключові слова: індивідуальність, стиль, індивідуальний стиль діяльності, індивідуальний стиль професійної діяльності, учитель фізичної культури, педагогічна практика.

Постановка проблеми. На сучасному етапі цивілізаційного становлення Української держави, що характеризується численними суспільно-економічними та соціокультурними трансформаціями, актуалізується проблема реалізації творчого потенціалу людини в різних сферах буття, прогнозування очікуваних результатів розвитку індивідуально-особистісних властивостей майбутніх фахівців у межах професійної діяльності. Відтак, у царині філософії, психології, педагогіки, соціології та субдисциплін означених наук посилюється увага до обґрунтування сутнісних характеристик індивідуальності людини, розгляду механізмів і алгоритмів формування й подальшого розвитку індивідуального стилю професійної діяльності як провідного чинника успішного адаптування індивіда в різних ситуаціях самореалізації. У зв'язку з цим зростають вимоги до якості професійної підготовки майбутніх педагогів у цілому й учителів фізичної культури

зокрема. Наразі затребуваними є педагоги, які усвідомлюють себе «агентами змін» (Л. Гриневич), розуміють глибокі інтеграційні процеси у світовому співтоваристві, характеризуються активною світоглядною позицією, створюють сприятливе освітньо-розвивальне середовище для кожного суб'єкта освітнього процесу, у виконанні професійних завдань максимально виявляють індивідуальність шляхом творчого (інноваційного) застосування традиційних підходів, нестандартного використання стереотипів фахової діяльності (Бугаєнко, 2018, с. 5).

На необхідності підготовки конкурентоспроможних педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти з високим рівнем розвитку індивідуального стилю професійної діяльності наголошується в Законах України «Про вищу освіту» (2014) (Закон України «Про вищу освіту», 2014), «Про освіту» (2017) (Закон України «Про освіту», 2017), «Про фізичну культуру і спорт» (1993) (Закон України, 1994); Національній стратегії розвитку освіти на період до 2021 року (2013) (Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., 2013), Концепції Нової української школи (2017) (Концепція «Нової української школи», 2017), а також у документі «Спільні європейські принципи щодо вчительських компетентностей і кваліфікацій» (2005) (Common European Framework of Reference for Languages, 2005), Рекомендаціях Європейської Ради і представників Урядів країн-членів «Про поліпшення якості педагогічної освіти» (2007) (Council of Europe. European Commission, 2007) та ін.

Однак досягнення бажаної якості підготовки майбутніх учителів фізичної культури гальмується низьким рівнем внутрішньої позитивної мотивації, недостатнім забезпеченням у закладах вищої освіти необхідних педагогічних умов та педагогічної методики формування індивідуального стилю професійної діяльності (ІСПД). Це, у свою чергу, негативно позначається на рівні практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, на їхній здатності до організації фізкультурно-оздоровчого, спортивно-масового, оздоровчо-розвивального процесу в закладах освіти. Водночас результати аналізу освітнього досвіду засвідчують недостатнє забезпечення педагогічних умов розвитку індивідуальності майбутніх учителів фізичної культури у процесі педагогічної практики, нерозробленість моделі й методики формування індивідуального стилю професійної діяльності з урахуванням здобутків психологічної науки, формальне визначення цільових орієнтирів професійної підготовки, низьку мотивацію науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти до подолання стереотипів професійної діяльності, недостатню їхню увагу до організації студен-

тами фізкультурно-оздоровчого, спортивно-масового й оздоровчо-розвивального процесу в закладах освіти. Отже, проблема формування індивідуально стилю професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури є актуальною в суспільно-гуманітарній і нормативно-законодавчій площині.

Аналіз актуальних досліджень. Різномасштабні питання щодо формування індивідуального стилю професійної діяльності фахівців різних спеціальностей розглядаються в межах традиційного (загального) і спеціалізованого (вузького) підходів. Традиційний підхід обґрунтовується у працях О. Дубасенюк, В. Загвязинського, І. Зязюна, В. Краєвського, Н. Кузьміної, Е. Лузік, В. Сластьоніна, С. Сисоевої та ін. Крізь призму цього підходу узагальнюють різні варіанти тлумачень індивідуального стилю професійної діяльності, визначають умови й методики його формування. Науковці наголошують на значущості індивідуальних якостей учителя у здійсненні педагогічної діяльності, акцентують увагу на необхідності оновлення змісту і процесу професійної підготовки майбутніх учителів та вказують на істотні переваги індивідуалізації фахової праці. У роботах Л. Андрощук, А. Войтовича, Ж. Ковалів, І. Цар та інших, у межах спеціалізованого підходу, концептуалізовано механізми формування ІСПД учителів різних спеціальностей, при цьому автори зважають на вузькоспеціалізовану природу фаху.

Ураховуючи концептуальні твердження В. Андрущенко, І. Зязюна, В. Кременя, В. Курила, Г. Філіпчука та інших філософів, перспективними векторами вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури є актуалізація ідеї гуманізації вищої освіти з урахуванням принципів варіативності, альтернативності, рівневої підготовки, суб'єктності, системності, цілісності, а також застосування концепцій щодо розроблення та реалізації індивідуальних професійних траєкторій. Цей процес, на думку Ю. Петренко (Петренко, 2018), є пріоритетним у визначенні освітніх стратегій, оскільки навчання в закладах вищої освіти – це тільки базовий етап у становленні професійних якостей та вмінь, зміст якого полягає в тому, щоб, насамперед, перейти від масово-репродуктивного до індивідуально-творчого підходу, який створює передумови для формування особистості фахівця. У світлі цієї ідеї, формування ІСПД у суб'єктів освітнього процесу є провідним цільовим орієнтиром професійної підготовки в університетах, а сформованість стилю професійної діяльності – вагомим показником ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури у ЗВО.

Мета статті – охарактеризувати сучасний стан формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури в процесі педагогічної практики.

Методи дослідження: теоретичні: логічний аналіз нормативно-законодавчої бази, наукових досліджень у галузі філософії, педагогіки, психології, соціології й відповідних субдисциплін – для визначення стану розробленості проблеми в науковій літературі; теоретичний аналіз, синтез, абстрагування – з метою визначення ключових понять дослідження; теоретичний аналіз, зіставлення й узагальнення концептуальних поглядів щодо досліджуваної проблеми – для визначення проблемно-тематичних напрямів дослідницького пошуку.

Виклад основного матеріалу. Індивідуальність майбутнього вчителя виражається в його предметно-практичній, інтелектуальній, мотиваційній, емоційній, вольовій, саморегуляційній та екзистенційній сферах. Ознаками цілісної індивідуальності педагога є життєствердна позиція, що забезпечує його всебічну самореалізацію, самоактуалізацію й саморегуляцію у процесі професійного становлення (Гребенюк та Гребенюк, 2006). Виходячи з цього, індивідуальність майбутнього вчителя фізичної культури розуміємо як цілісність його особистісних проявів в інтелектуальній, мотиваційній, вольовій, емоційній, предметно-практичній, саморегуляційній і екзистенційній площинах, що зумовлюють формування індивідуального стилю професійної діяльності (Бугаєнко, 2018, с. 12).

Стиль розглядається як спосіб успішного виконання діяльності, що залежить від індивідуально-особистісних здібностей людини (Теплов, 1985), індивідуальний стиль – детермінована типологічними ознаками індивідуально-своєрідна система способів дій, що слугують психологічними засобами якнайкращого виконання професійної діяльності, які індивід свідомо/несвідомо застосовує для узгодження індивідуальних запитів із предметними, зовнішніми умовами діяльності (Климов, 1969, с. 48). Прояв індивідуального стилю, зазвичай, є інтегративним і відображається в унікально-неповторному підході до здійснення професійної діяльності.

Індивідуальний стиль діяльності як багаторівневе утворення виконує системотворчу функцію у структурі інтегральної індивідуальності і детермінується такими індивідуальними якостями: індивідуальними властивостями організму (біохімічними, загальносоматичними, нейродинамічними), індивідуальними психічними якостями (психодинамічними, психічними), соціально-психологічними індивідуальними якостями (соціальними ролями в мікрогрупах, соціальних групах, колективі, соціально-історичних спільнотах). При цьому індивідуальний стиль діяльності, як зазначає Б. Теплов (Теплов, 1985, с. 181), проявляється на рівнях моторної активності й індивідуальної системи

операцій. Відтак, можна стверджувати, що в індивідуальному стилі діяльності відображається узгодженість індивідуальних можливостей особи з вимогами до її фахової діяльності. Він забезпечує оптимальне узгодження системи особистісних якостей учителя з відповідними зовнішніми умовами (професійно-кваліфікаційними вимогами; індивідуальними характеристиками суб'єктів педагогічного процесу тощо) й сприяє швидкому його адаптуванню в освітньо-професійному середовищі (Теплов, 1985; Мерлин, 1996).

Отже, сутнісна природа індивідуального стилю професійної діяльності вчителів фізичної культури охоплює особистісні якості, конкретизується цілісністю професійних дій, прийомів і способів їх успішного виконання, вмотивованих ціннісно-світоглядними орієнтаціями. Відтак, *індивідуальний стиль професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури* позиціонуємо як стійке інтегральне особистісно-професійне утворення, що містить комплекс інтелектуальних, мотиваційних, психічних якостей та обумовлюється індивідуально-своєрідним підходом до організації фізкультурно-оздоровчого, спортивно-масового й оздоровчо-розвивального процесу в закладах освіти, а також до безперервного професійного розвитку та самореалізації (Бугаєнко, 2018, с. 7).

Аналіз робіт науковців (Климов, 1969; Курнишев, 2016; Теплов, 1985; Тимошенко, 2008) доводить, що індивідуальний стиль професійної діяльності учителів не виробляється стихійно, його формування – це індивідуальна справа творчого, ініціативного педагога. У зв'язку з цим, педагогічну практику в закладі вищої освіти розглядають як потужне джерело для формування ІСПД.

Організація і проведення педагогічної практики визначається «Положенням про проведення практики студентів вищих закладів освіти України» (Положення про проведення практики студентів вищих закладів освіти України, 1994) та відповідними нормативними документами, що автономно розробляються й ухвалюються рішеннями вченої ради для кожного закладу вищої освіти. Законодавчі акти, стандарти освітньої діяльності, стандарти вищої освіти визначають зміст, основні форми організації освітнього процесу та види навчальних занять.

Систему наскрізної практики майбутніх учителів фізичної культури в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка становлять такі її різновиди: виробнича педагогічна практика в 1–4 класах закладів загальної середньої освіти (II курс); виробнича педагогічна практика в 5–9 класах закладів загальної середньої освіти (III курс); виробнича педагогічна практика за профілем майбутньої роботи в

зкладах загальної середньої освіти і закладах позашкільної освіти (IV курс); виробнича педагогічна практика у закладах загальної середньої і вищої освіти та асистентська практика (магістратура).

Така система практик є основою фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти до виконання складних завдань професійної діяльності, важливим складником освітнього процесу, що визначає вектор формування ціннісно-світоглядних позицій студентів. Зміст практики визначається сутністю фахової діяльності вчителів фізичної культури і конкретизується в меті, завданнях, засобах, умовах, очікуваних результатах. Ці компоненти педагогічної практики уможливають актуалізацію та поглиблення теоретичних знань, удосконалення професійних умінь і навичок, розвиток педагогічного мислення, творчої активності (Прокопова та ін., 2017, с. 8-9).

Майбутні вчителі фізичної культури як творчі особистості здатні виробляти стиль професійної діяльності у процесі практики на основі активізації комплексу особистісних якостей, які розглядаються як своєрідні норми і правила виконання професійної діяльності, що увиразнені індивідуально-своєрідними характеристиками. У таких «правилах» відображаються особистісні індивідуальні й оригінальні ознаки, що привертають увагу учнів і виокремлюють майбутнього фахівця як індивідуальність. Учні завжди з повагою ставляться до вчителів фізичної культури, в окремих діях і поведінці яких спостерігається послідовність, виваженість, рішучість, сміливість, тактовність тощо.

Студенти, перебуваючи на практиці, мають можливість переосмислити закономірності та принципи фахової діяльності, апробувати теоретичні, операційно-функціональні (процесуальні) знання, практичні вміння, здобуті внаслідок опанування навчальних курсів соціально-гуманітарного, фундаментального, природничо-наукового, загальноекономічного, професійного та практичного циклів професійної підготовки, усвідомити ефективні способи організації професійної діяльності, набуваючи первинного досвіду фахової діяльності. Також у ході практики майбутні вчителі фізичної культури мають змогу оцінити свій емоційний стан у спілкуванні з дітьми, педагогами, батьками, адміністрацією, а в реальних ситуаціях професійної діяльності виявити свої сильні і слабкі сторони та переконатися у правильності/хибності вибору сфери професійної діяльності, визначити ступінь узгодженості (співвідношення) індивідуально-особистісних якостей із професійно-кваліфікаційними вимогами до представників такого фаху.

У зв'язку з цим, маємо підстави стверджувати, що педагогічна практика майбутніх учителів фізичної культури слугує джерелом їхньої професійно-педагогічної творчості, у процесі якої відбувається гармонійний розвиток цілісної індивідуальності кожного студента, здатного до спортивних і педагогічних імпровізацій, вмілої організації комунікативної взаємодії в освітньо-професійному середовищі; формою навчання у вищій школі, зорієнтованою на підготовку професійно компетентних, спортивно і методично вправних фахівців у галузі фізичної культури і спорту. Як складова професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури означена форма організації освітнього процесу є основою для подальшої творчої професійної діяльності майбутніх педагогів; регулятором мотиваційних інтересів; дає змогу узагальнити й систематизувати знання, уміння, навички; актуалізувати особистісні якості та спрямувати творчий потенціал на набуття фахових компетентностей.

Педагогічна практика, відповідно до нормативно-правових документів, теоретичних напрацювань (Бугаєнко, 2018; Гребенюк та Гребенюк, 2006) позиціонується як сензитивний період розвитку індивідуально-особистісних якостей студентів, у межах якого викристалізуються ціннісні орієнтації індивідуальної стратегії самореалізації та професійного розвитку. Тому у змісті педагогічної практики необхідно зважати на результати психічної діяльності майбутніх учителів фізичної культури, зокрема, досліджувати їхні психічні стани в єдності індивідуально-особистісних проявів, аргументувати доцільність цілісної організації наскрізної педагогічної практики. Це означає, що майбутнім фахівцям бажано усвідомити всі особистісно-потенційні можливості, професійні бажання й сутність своєї професії, щоб стати конкурентоздатним фахівцем.

У науковому дискурсі доведено, що різнопланова праця вчителів фізичної культури потребує як активізації індивідуальних властивостей і набутих професійних якостей, так і врахування об'єктивних вимог, що ставляться до виконання комплексних завдань студентами під час педагогічної практики й зумовлюють типологічні ознаки їхніх дій і професійної поведінки. У процесі практики важливо виявити ознаки формування ІСПД у діяльності студентів, зокрема, в темпераменті (тривалість, швидкість реагування, темп діяльності, емоційні враження); механізмах реагування на конкретні педагогічні ситуації; виборі способів, методів і прийомів навчання; підборі засобів виховання; стилях педагогічного спілкування; реагуванні на дії і вчинки дітей; манері поведінки; домінуючому застосуванні певних видів заохочень і

покарань; застосуванні засобів психолого-педагогічного впливу на учнів (Бугаєнко, 2018, с. 23-26). Можливість формування ІСПД та прояви окремих його ознак трапляються саме в ситуаціях виникнення розбіжностей між особистісними якостями (задатки, здібності, обдарованість) і вимогами до виконання завдань педагогічної практики. У вирішенні таких суперечливих ситуацій кожний індивід активізує індивідуально-особистісні ресурси, набутий рівень професійної компетентності, відтак, задовольняє потребу щодо формування індивідуального стилю професійної діяльності.

У контексті досліджуваної проблеми встановлено, що в закладах вищої освіти практика має тривалий і безперервний характер, забезпечуючи міцне підґрунтя для закріплення й удосконалення професійних умінь і навичок майбутніх учителів фізичної культури, а як форма практичної професійної підготовки – вирізняється складною структурою й вузькофаховою своєрідністю.

Водночас, рівень практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до самостійної фахової діяльності не задовольняє запити сучасних закладів освіти. Якісне зростання практичної професійної підготовки майбутніх педагогів потребує наскрізної організації системи фахових практик, що сприяла би професійному становленню майбутніх учителів фізичної культури як творчих фахівців у галузі фізичної культури і спорту на основі інтенсифікації процесів «самості» й заклала міцне підґрунтя для подальшої професійної самоосвіти і самовдосконалення. Створення такої системи педагогічної практики передбачає цілісне функціонування взаємопов'язаних її компонентів у взаємозв'язку з процесами самовизначення, самореалізації, самоаналізу, самооцінки майбутніх учителів фізичної культури, і, таким чином, увиразнює переваги практичної підготовки студентів, зокрема щодо формування індивідуального стилю професійної діяльності.

Педагогічна практика має бути безперервною динамічною системою, кожна підсистема якої конкретизується відповідними незмінними детермінантами, що набувають нових професійних характеристик, і реалізується в контексті матеріально-виробничої і соціально-комунікативної діяльності. При цьому, як зазначає Т. Гребенюк (Гребенюк та Гребенюк, 2006), цілісність педагогічної практики виявляється в підпорядкованості всіх етапів, структурних складників, функцій основній меті – розвитку індивідуальності кожного майбутнього фахівця. Саме в комплексному впливі на особистість студента під час виконання ним основних функцій і компонентів професійної діяльності педагога проявляється інтегративний характер педагогічної практики.

Наукові розробки з питання формування ІСПД тільки епізодично враховують потенціал наскрізної педагогічної практики в набутті майбутніми фахівцями професійно важливих якостей. Цільовими настановами, змістом і особливостями організації практик майбутніх учителів фізичної культури безпосередньо не передбачено формування індивідуального стилю професійної діяльності; не враховано реалізацію новітніх функцій учителя фізичної культури (фасилітатора, наставника в організації фізкультурно-оздоровчого, спортивно-масового й оздоровчо-розвивального процесу в закладах освіти). Та сама картина спостерігається і в країнах Європи, де система підготовки майбутніх учителів фізичної культури, що включає в себе чотири види практик (практика на профпридатність та ознайомча, позашкільна професійна практика, практичний семестр та педагогічна інтернатура), також не орієнтована на формування індивідуального стилю професійної діяльності. Це обумовлює значні утруднення в процесі фахової підготовки і, відповідно, недостатній рівень розвитку індивідуальних якостей студентів до особистісного й професійного становлення, неадекватну самооцінку щодо підготовленості до виконання різних видів професійної діяльності вчителя фізичної культури.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Теоретичний аналіз поглядів науковців на означену проблему свідчить, що підготовка майбутніх учителів фізичної культури до цілеспрямованого формування індивідуального стилю професійної діяльності як предмет дослідження вивчений недостатньо. Зміст індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури розкривається в самопізнанні й саморозвитку, зростанні рівня педагогічної майстерності і спортивної витривалості та конкретизується низкою істотних характеристик у межах мотиваційної, інтелектуальної, предметно-практичної, емоційної, вольової, екзистенційної сфер, що відображені різнорівневою структурою. Обґрунтовано, що залучення майбутніх учителів фізичної культури до реалій педагогічної дійсності засобами практичної діяльності створює сприятливі умови для формування індивідуального стилю професійної діяльності.

Перспективними напрямками подальших досліджень є система розвитку індивідуального стилю професійної діяльності вчителів фізичної культури в умовах інноваційного освітнього середовища закладів освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Бугаєнко, Т. В. (2018). *Індивідуальність і стиль учителя фізичної культури*. Суми (Bugaenko, T. V. (2018). *Individuality and style of a physical culture teacher*. Sumy).
- Бугаєнко, Т. В. (2018). *Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури у процесі педагогічної*

- практики* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – теорія і методика проф. освіти). Київ (Bugaenko, T. V. (2018). *Formation of the individual style of professional activity of future physical culture teachers in the process of pedagogical practice* (PhD thesis abstract). Kyiv).
- Гребенюк, О. С., Гребенюк, Т. Б. (2006). *Основы педагогики индивидуальности*. Калининград (Hrebenuk, O. S., Hrebenuk, T. B. *Fundamentals of pedagogy of individuality*. Kaliningrad).
- Закон України «Про вищу освіту» (2014). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 37-38. Ст. 2004 (The Law of Ukraine “On Higher Education” (2014). *Information from the Verkhovna Rada of Ukraine (IVR)*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>).
- Закон України «Про освіту» (2017). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 38-39. Ст. 380. (The Law of Ukraine “On Education” (2017). *Information from the Verkhovna Rada of Ukraine (IVR)*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>).
- Закон України (1994) «Про фізичну культуру і спорт». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 14. Ст. 80 (The Law of Ukraine “On Physical Culture and Sport”. *Information from the Verkhovna Rada of Ukraine (IVR)*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>).
- Климов, Е. А. (1969). *Индивидуальный стиль деятельности (в зависимости от типологических свойств нервной системы)*. Казань: Изд-во КГУ (Klimov, E. A. *Individual style of activity (depending on the typological properties of the nervous system)*. Kazan: Publishing house of the KSU).
- Концепція «Нової української школи»: ухвалена рішенням колегії МОН від 27.10.2016 р. (*Concept of the “New Ukrainian School”: approved by the decision of the Collegium of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated October 27, 2016*). Retrieved from: <http://mon.gov.ua/2016/12/05/konczepczyia.pdf>.
- Курнишев, Ю. А. (2016). Проблема професійного саморозвитку вчителя фізичної культури у педагогічній культурі і практиці. *ScienceRise*, Т. 1, № 5 (18). (Kurnyshev, Yu. A. (2016). The problem of professional self-development of a teacher of physical culture in pedagogical culture and practice. *ScienceRise*, Vol. 1, № 5 (18). Retrieved from: <http://journals.uran.ua/sciencerrise/article/view/59146>
- Мерлин, В. С. (1992). Индивидуальный стиль общения. *Психологический журнал*, 4, 26-36 (Merlin, V. S. (1992). Individual style of communication. *Psychological Journal*, 4, 26-36).
- Мерлин, В. С. (1996). *Очерки интегрального исследования индивидуальности*. М.: Педагогика (Merlin, V. S. (1996). *Essays on Integral Study of Individuality*. M.: Pedagogics).
- Петренко, Ю. (2018). Основні структурні компоненти кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 5 (79), 184-199 (Petrenko, Yu. (2018). The main structural components of kinesiological competence of future specialists of physical culture and sports. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 5 (79), 184-199).
- Положення про проведення практики студентів вищих закладів освіти України: затв. пост. Каб. Міністрів України № 93 від 08.04.93 р. (1994). *Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту*, Вип. 1, 139-193 (Regulations on the practice of students of higher education institutions of Ukraine: approved by resol. of Cab. of Ministers of Ukraine No. 93 from 08.04.93 (1994). *Collection of legislative and normative acts on education*, Vol. 1).
- Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. *База даних «Законодавство України»/ВР України* (On National Strategy for Development of

- Education in Ukraine for 2012-2021. Database "Legislation of Ukraine"/Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>).
- Прокопова, Л. І., Лоза, Т. О., Гвоздецька, С. В., Рибалко, П. Ф., Жуков, В. Л. (2017). *Наскрізна програма практик для студентів спеціальності 014.11 Середня освіта. Фізична культура*. Суми (Prokopova, L. I., Loza, T. O., Gvozdetskaya, S. V., Rybalko, P. F., Zhukov, V. L. (2017). *In-depth program of practice for students of the specialty 014.11 Secondary education. Physical culture*. Sumy).
- Теплов, Б. М. (1985). *Психофизиология индивидуальных различий*: в. 2 т. М.: Педагогика. Т. 1, (с. 42–222) (Teplov, B. M. (1985). *Psychophysiology of Individual Differences*: in 2 vol. М.: Pedagogics, Vol. 1, (pp. 42-222)).
- Тимошенко, О. В. (2008). *Оптимізація професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури* (Tymoshenko, O. V. (2008). *Optimization of professional training of future physical culture teachers*. Kyiv).
- Common European Framework of Reference for Languages* (2001). Cambridge University Press, 260 p. Retrieved from : <https://rm.coe.int/16802fc1bf>.
- Council of Europe. European Commission* (2007). Communication from the European Commission to the European Parliament: Improving the Quality of Teacher Education, Brussels August 2007. Retrieved from: [http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A6-2008-0304&language=EN/com/com_com\(2007\)0001 /com_com\(2007\)0001_en.pdf](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A6-2008-0304&language=EN/com/com_com(2007)0001 /com_com(2007)0001_en.pdf).

РЕЗЮМЕ

Бугаенко Татьяна, Лянной Михаил. Современное состояние формирования индивидуального стиля профессиональной деятельности будущих учителей физической культуры в процессе педагогической практики.

В данной статье рассматривается проблема профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры. Внимание акцентируется на современном состоянии формирования индивидуального стиля профессиональной деятельности будущих учителей физической культуры в учреждениях высшего образования, непосредственно в процессе педагогической практики. Раскрыты возможности педагогической практики как составляющей профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры в формировании индивидуального стиля профессиональной деятельности. Доказана важность сквозной организации системы профессиональных практик в профессиональном становлении будущих учителей физической культуры как творческих специалистов в области физической культуры и спорта.

Ключевые слова: индивидуальность, стиль, индивидуальный стиль деятельности, индивидуальный стиль профессиональной деятельности, учитель физической культуры, педагогическая практика.

SUMMARY

Bugaenko Tatiana, Lyannoy Michael. Current state of formation of the individual style of professional activity of future physical culture teachers in the process of pedagogical practice.

At the present stage of civilization formation of the Ukrainian state, characterized by numerous socio-economic and socio-cultural transformations, the problem of implementation of creative potential of man in different spheres of life is actualized, attention is paid to substantiation of the mechanisms and algorithms of formation and further development of the individual style of professional activity as a leading factor of successful adaptation of the individual in different situations of self-realization.

The aim of the article is to characterize the current state of formation of the individual style of professional activity of future physical culture teachers in the process of pedagogical practice.

The methods of research: theoretical: logical analysis of regulatory and legislative framework, scientific research in the field of philosophy, pedagogy, psychology, sociology and related subdisciplines – to determine the state of development of the problem in the scientific literature; theoretical analysis, synthesis, abstraction in order to determine the key concepts of research; theoretical analysis, comparison and generalization of conceptual views on the problem under investigation in order to determine problem-thematic areas of the research.

Research results. The necessity of formation of an individual style of professional activity at the stage of educational training of future physical culture teachers has been confirmed. The possibilities of pedagogical practice as a component of professional training of future physical culture teachers in the formation of an individual style of professional activity are revealed. The importance of cross-cutting organization of the system of professional practices in the professional formation of future physical culture teachers as creative specialists in the field of physical culture and sports is proved.

Conclusions. Future physical culture teachers as creative individuals are able to produce an individual style of professional activity in the practice process based on activating a complex of personal qualities.

Key words: *individuality, style, individual style of activity, individual style of professional activity, physical culture teacher, pedagogical practice.*

УДК 378.018.43:[33:811.111]:004

Людмила Гаврілова

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ)
ORCID ID 0000-0003-1814-5323

Максим Ябуров

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ)
ORCID ID 0000-0002-5997-1464
DOI 10.24139/2312-5993/2019.03/014-027

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МОБІЛЬНОГО НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Авторами проаналізовано сучасні погляди на мобільне навчання як специфічний різновид електронного навчання, вивчено науковий досвід вітчизняних та зарубіжних учених К. Бугайчука, М. Кислової, С. Семерікова, А. Стрюка, М. Стрюка, Г. Ткачук, Дж. Тракслера, С. Бегера, Е. Джонс та ін. Надано власне розуміння поняття «мобільне навчання». Визначено місце мобільного навчання в підготовці майбутніх економістів-міжнародників та окреслено перспективи подальшого використання мобільних ресурсів під час формування їхньої англійської комунікативної компетентності. Описано результати он-лайн опитування студентів – майбутніх економістів-міжнародників та викладачів англійської мови, які забезпечують вивчення професійно зорієнтованих фахових дисциплін. Опитування дозволило